

Pärniäššiváldálii já sämikuávlust ässee párnái teivâmeh

Äigi: 20.9. tme 9:00–11:00, 21.9. tme 8:30–10:30 já 12:00–14:00, 22.9. tme 8:45–10:45

Saje: Káidusteivâm

Mieldi: pärniäššiváldáláš Elina Pekkarinen, spesiaaltotkee Anton Schalin, sämitige nuorâičállee Elli-Marja Hetta sehe

- 20.9. máttáatteijee já 6 paješkovlâahasii pärni (nuorttâlâškielâ)
- 21.9. tme 8:30 kyehti máttáatteijee, 6 paješkovlâahasii pärni (pajekielâ)
- 21.9. tme 12:00 máttáatteijee, 7 paješkovlâahasii pärni (pajekielâ)
- 22.9. máttáatteijee já paješkovlâahasii pärni (anarâškielâ)

Pärniäššiváldáláš teeivâi sämikuávlust ässee párnáiguin oovtâstpargoost sämitige nuorâiraadijn čohčâmáánust 2021. Teivâmiid ornijm ohtsis neljii, ete finnijm uásiväldeid sierâ sämikuávluin já puoh sämikielâjuávhuin Suomâst. Teivâmiijn kuulâim párnái uáivilijd oovtâviärdásášvuodâst, já tain tiäduttui eromâšávt sâmmilâšvuodâ merhâšume, sämikielâi kevttim, kuávlui palvâlusah já kulttuurân sehe kuhes kooskâid lohtâšuvveeh teemah.

Sâmmilâšvuotâ merhâšij nuorâ rävvejeije ovdâmerkkân eenikielâ já suuvâ, mii levânij Suomâ raajij ulguubel. Sâmmilâšvuodâst tehâlâžžân onnui kielâ já suuvâ lasseen eereeb iärásij ivneh, muusik, tábáhtusah, tiingah já pihtâseh, poccuuh já pennuuh sehe luándu ráávhu já putesvuotâ. Tehâlâžžân onnui ráávhu kuullâđ já šoddâđ sâmmilâšvuotân: “Lii cool lede taan kulttuurist, peessâđ iälâskittiđ kielâ já kulttuur, “ pahudij ohtâ rävvejeijein. Sâmmilâšvuodâ sajattuv onnii puaránâm ovdiist.

Sämikielâ máttáattem já máhđulâšvuodah kevttiđ kielâ mulsâšuveh kuávlui mielđ. Oovtâ pajekielâlâš juávhus masa puoh máttáattem lâi fáállun sämikielân, já taan juávhu uáppeid pajekielâ lâi-uv nanosub ko suomâkielâ. Anarâškielâlâš juávhu uáppeeh lijii sämikielâ luokkaast, mast máttáattâs lâi sämikielân, mutâ oppâkirjeh suomâkielân. Nuorttâlâškielâlâš juávhus kyevti sämikielâ oppâtiijme lasseen eres máttáattâs lâi fáállun sämikielân, mutâ ko

váldu-uási eenikielâ lâi suomâ, oppii sij suomâkielân. Nube pajekielâlâš juávhust kielâ máttáattem lâi tuše kyehti oppâtieme ohhoost.

Stuárráamuš uásán tääl teivâm párnáid tilálâšvuodah sárnuđ sâmikielâ lijiii tuše uccáá, já tondiet sij ucášij kielâs máttim. Sijjân suomâkielâ lâi vuosâsajasâš kielâ škoovlâst, skipáriiguin já vaanhimijguin sehe palvâlusâi tegu tiervâsvuodâhuolâttim ášástállâmkiellân. Uási mainâstij, ete lijiii sâmikielâlâš peivikiäjust, mutâ ko škoovlâst kevttih ienááš suomâkielâ peic sâmikielâlâš luokkaast já máttáatmist, lâi kielâtáiddu tastoo hiäjusmum. Sâmikielâid onnii áárvust já taid halidij oppâđ lase.

Sâmikielâlâš kulttuurfalâlduvvâst jurdáččij eres náál kielâtáidui mielh. Rävvejeieeh mainâstij, ete uccâ párnáid lii fáállun ovdâmerkkân televisio- já radio-ohjelmeh puoh sâmikielân, mutâ sij tuoivuu eenâb nuorâi mediafalâlduv puoh sâmikielân. Meiddei sâmikielâlâš muusikfalâldâhân tuoivuu maangâpiälâlâšvuodâ ärbimuusik já räâpi lasseen. Nube tááhust jurdáččij, ete sâmikielâs mediafalâldâh páácá omâsin, ko kielâtáiddu ij siäilu suomâkielâlâš eellimpirrâsist. Suijâ kielâ väániht kevttimân ij kuittâg šoddâm kiäsuttemvuodâ váilumist: párnááh mainâstij sij haalust kevttiđ sâmikielâ maangâpiälâlâst, mutâ tom kevttimân ij oovtkiärdánávt lah tuárvi máhđulâšvuodah jyehipiäivâlâš elimist.

Rävvejeieeh mainâstij rijjäääigiájánâssân ovdâmerkkân olgon orroom, väzzim, muusik, puásuipargoid, muávloin vyeijim, máálám, pyeráin vyeijim, kuálâstem já frisbeegolf, adai viehâ jiečânâs šlaajâid. Ääigiájánâsmáhđulâšvuodâi väni vuodâ onnii stuorrâ čuolmân jyehi juávhust já rävvejeieeh mainâšij tom stuárráamuš väni vuotân. Stivrejum ääigiájánâsah iä tai párnâi eellimpirrâsist ennuv lah, ko kooskah láá kuheh, ijge ääigiájánâsâi kavnuu sajeh tai stivrejeieeh. Oovtâ kuávlust ääigiájánâstoimân lâi uárnejum škoovlâst, mon sisáimučuolmâi tiet lijiii ferttim toppâđ. Ääigiájánâs Suomâ maalist lijiii kuullâm tuše oovtâ kuávlust.

Oovtâ juávhust škoovlâ máhđulâš sirdum čahhimsoojijd sisáimučuolmâi tiet tovättiđ huolâ, ko talle škovlâmätki kuhoččij 90 kilomeetter oovtâ kuávlun. Uásán nuorâin škovlâmääđhih lijiii jo tääl uáli kuheh, mii voonât škovlâpeeivi kuhâs ehidispäiván. Nuorah mainâstij meiddei, ete škoovlâst ij uážu innig peivipurrâmuš maŋa koskâpitá, ijge käävpist uážu eelliđ koronarajiittâsâi tiet, te vaijeem puáhtá leđe vaigâd loppâpeeivist. Kuhes kooskah tohii vaigâdin meiddei skipárij teivâm já hiängustállâm: škovlâsáátun kalga kiergâniđ.

Ääigiánâsâi já ríjjäääigi lasseen nuorah suogárdállii jotkáuápui já eellimtaavij máhđulášvuodâid. Kuávlust ij lah máhđulášvuotâ oppâđ tâi uázžuđ pargo puoh niävdusámáttijđ, peic jieijâs niävdusij olášuttem sáttá merhâšid eellimkuávlui já eellimvyevi kyeđđim. Nuorah onnii tile ruossálássân já valaba stressijeijen: lii haalu toollâđ paijeen sâmi kielâid, kulttuur já eellimvyevi siämmást, ko persovnlíih niävduseh já ulmeh sáttih lede eres saajeest.

Ovdebáá keerdi pärniáššiváldálâš teeivâi sâmikuávlust ässee párnáid ive 2007, já talle párnááh mainâstij távjá negatiivlijđ munejurduid já olgoštem. Taat tile oro puáránâm iivij mielđ, ko tääl teivum párnááh iä mainâstâm, ete kuáhtááččij tággáár aktiivlâš olgoštem ko tuše harvii. Taat ij kuittâg meerhâš, ete sâmmiláid ij čuosáččij munejurduuh já ráhtulâš olgoštem. Kielâliih vuoigâđvuodah iä maangâin oosijn tâi párnái elimist olášuu., já sij mainâstij, ete kuáhtájeh tiedehánnáávuodâ já munejurduid sâmmilâšvuodâst. Nuorah mainâstij, ete eres soojijn Suomâst ässee tâi olgoenâmiijn puáttee ulmuuh iä távjá tiede ennugin sâmi kielâin, kulttuurist tâi eellimtiilijn, já párnááh onnii turistij eksotistee keččâm kivsálâžžân – motomijn lijiii feeriimeh tast, ete turisteh pottii verájáást päikkišiljon kuvviđ poccuid tâi kovvejii sii sâmimácuhist lovetttá. Nuorah mainâstij, ete kyesih motomin imâštállii eellimtiilij moodeernlâšvuodâ.

Teivâmiđ uásálistee párnááh tuoivuu, ete sâmmilâšvuodâst ličij eenâb tiätu fáállun, ete toos lohtâšuvveeh munejurduuh kiäppáničij. Sij tiäduttij, ete sâmmilâšvuotâ lii maangâpiälâlâš já ellee kulttuur, ijge lah tuše sâmikulttuur tâi -kielâ. Nuorah tiäđustii ovdâmerkkân mađhâšemeellimkiäinu merhâšume, mutâ pahudii, ete luándupirrâsij tile lii njuolgist čonnâsum maangâ sâmikuávlust ässei eellimkiäinun, mon suujâst Jieñâmeerâ rađe sehe šoññâđâhnuvástus tovâttii párnáin ennuv huolâ. Puásuieellimkiäinu peeleeest onnii meiddei čuolmân, ete piäđui koddemloveh juáhâsuvvii enâmustáá máádás já nuortâs. Huolâ tovâttij meiddei jotteem tivrom puáldimamnâs haddepajanem mielđ. Savâstâlmijn huámâšij palvâlusâi hiäjus finnimvuotân párnái jieijâs aassâmkuávluin, siämmáánáál ko nuorâi mielâtiervâsvuodâčuolmáid, mielâtiervâsvuodâ palvâlusâi uáli hiäjus tilán, já äijihťâvginuorâi sajattâhân.